

Dönem : 3

Toplantı : 4 MİLLET MECLİSİ S. Sayısı : **856** ya 2 nci ek

1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesine dair kanun tasarısı ve C. Senatosu Malatya Üyesi Hamdi Özer'in, 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun 26 ncı maddesine bir fıkra eklenmesine dair kanun teklifi ve Anayasa, Adalet, İçişleri, Millî Savunma ve Plân komisyonlarından seçilen 3'er üyeden kurulu 105 numaralı Geçici Komisyon raporu (1/782, 2/832)

T. C.

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar

Tetkik Dairesi Başkanlığı

Sayı : 71-1584/3322

4 . 4 . 1973

MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi : 13 . 2 . 1973 tarihli ve 71-1584/1304 sayılı yazımıza ektir.

İlgide tarih ve sayısı kayıtlı yazımızda Başkanlığınıza sunulan «1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesine dair kanun tasarısı» nın genel gerekçesi ilişik olarak sunulmuştur.

Gereğinin yapılmasını saygıyla arz ederim.

Ferid Melen

Başbakan

13 Mayıs 1971 gün ve 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi hakkındaki kanun tasarısı

GENEL GEREKÇESİ

1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun 15 ve 23 ncü maddelerinin Anayasa Mahkemesinin, 14 Ekim 1972 gün ve 1436 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan, 15/16 Şubat 1972 tarih ve 971/31 esas ve 972/5 sayılı kararıyla iptal olunması, iptal kararını 15 nei madde için neşir tarihinden 6 ay sonra 23 ncü madde için neşir tarihinden itibaren yürürlüğe girmiş olması muvacehesinde, iptal sebep ve gerekçeleri de dikkate alınarak önce bu 2 madde hakkında yeniden tedvine gidilmesi zorunlu olmuştur.

Saniyen 2 yıla yaklaşan uygulamada Sıkıyönetim Kanununun aksayan ve ihtiyaçlara tam cevap vermeyen bâzı maddelerinin de yeniden revizyona tabi tutulması tedvin çalışmalarında göz-önüne alınması, belirtilen ihtiyaçlar paralelinde düzeltmelere gidilmesi öngörülmüştür.

Böylece uygulamada yetersiz kaldığı görülen maddelerle, iptal olunan maddeler yerine ikâme olunacak kanun maddelerinin ahenkli bir şekilde işlemesi mümkün kılınmak istenilmiştir.

Yeniden düzenlenen veya metinlerinde tashihler yapılan maddeler şunlardır : 2, 3, 4, 5, 7, 8, 12, 13, 14, 15, 18, 20, 21, 23 ve 26 nei maddeler.

Uygulamada beliren ve belirtilen aksaklıklar ile bu aksaklıklardan doğan değiştirme zorunlu-
ğu maddeler gerekçelerinde etraflı surette açıklanmakla beraber, anahatlarıyla burada da belirtil-
mesi uygun olacaktır. Özetle :

Sıkıyönetim komutanlarının kanunun 9 ncu maddesine göre tefrik edilerek emirlerine verilen
askerî birliklerin, muayyen bir olayda yeterli olamayacağı düşünülerek va'zolunan takviye kuvvet
istemeleri hali yeni gelen takviye kuvvetlerinin bahis konusu muayyen olayın ifade ettiği ihti-
yaçlarla sınırlı olarak geçici bir süre için kalmaları, daha açık ve iltibasa mahal vermeyecek şe-
kilde düzenlenmiştir.

Sıkıyönetim komutanlarının faaliyette buldukları bölgedeki Devlet kurum ve organlarıyla
daha organik bağlar kurabilmesi ve genellikle mülki ve idari bir görev olan Sıkıyönetim hizmet-
lerinin asker - sivil karması imkânlarla yürütülebilmesini temin zımında kanuna açıklık kazan-
dırılmak istenmiştir. Keza 3 ncu maddenin (h) fıkrasındaki görevleri ve zarurî ihtiyaç maddeler-
iyle ilgili ticarî ve sınaî müesseseleri kontrol edebilmek üzere, Sıkıyönetim Komutanının emrinde
olmayan belediye zabıtasının, yine devamlı olarak Sıkıyönetim komutanlıkları emrinde olmama-
sı prensibi muhafaza edilmekle beraber, hizmet tevcih edebilme olanağı ihdas edilmiştir.

Aynı paralelde olmak üzere kır beğçileri ile gümrük muhafaza teşkilâtına da, devamlı emre
alınmamakla beraber, hizmet tevcih edebilme olanağı sağlanmış ve kolluk kuvvetleri kapsamı dı-
şında kalan zabıta teşkilâtı hizmetlerin yürütülebilmesi bakımından Sıkıyönetim Komutanının hiz-
met emirlerini ifa ile yükümlü tutulmuştur.

Kanunla Sıkıyönetim komutanlıklarına verilen görevler ve bu görevlerin ifası için tanınan
yetkilerin yazılış şekli, mânalarıyla hudutlu olacak şekle sokulmuş, görevin ne olduğu açıkça be-
lirtilmiş, yetkiler, gerektiğinde kullanılmak üzere, düzenlenmiştir.

Sıkıyönetim bölgesi içindeki zarurî ihtiyaç maddeleri ile ilgili ticarî ve sınaî müesseseleri
kontrol yetkisini kuvvetlendirmek ve önleyici olmak amacıyla, gerektiğinde müessesenin kapatıl-
ması veya kusurlu görülenleri bölge dışına çıkarma yetkilerinin de tanınması uygun görülmüştür.

Sıkıyönetim görevlerinin silâh kullanma zorunda kalmaları halinde, 1402 sayılı Sıkıyönetim
Kanunu çıktıktan sonra kanunlaşan 1481 sayılı Asayiş Müessir bâzı fiillerin önlenmesi hakkın-
daki Kanun ile, Türk Silâhlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanununun 87 nci maddesinin bahsettiği im-
kânlar, bu kanuna da alınmıştır.

Sıkıyönetim Komutanları ve yardımcılarının, geçmiş uygulama gözönüne alınarak, ayrı ayrı
bölgelerde faaliyet göstermeleri halinde, yardımcı komutanlara «talî bölge komutanı» gibi sıfat-
lar venmenin, bu bölgelerde yürütülecek hizmeti daha başından menfi yönde etkileyebileceği ve
o bölgedeki işlerin esasen ikinci derecede olduğunun peşinen kabul ve ilânı anlamına gelebileceği
gözetilerek, yardımcı komutanların yetkilerinin askerî ve diğer gereklerle yeni baştan düzenlen-
mesi düşünülmüştür.

Ayrıca yine bu konuda, zaman zaman her çevrede Sıkıyönetim komutanlıklarının farklı olarak
tezahür eden uygulamalarından dolayı duyulan şikâyet konularını bir dereceye kadar azaltabil-
mek, Sıkıyönetim komutanları arasında işbölümü ve işbirliği ile koordinasyonu sağlamak üzere
yeni hükümler konmuştur.

Sıkıyönetimi doğuran sebeplerin milletin ve idare mekanizmasının elbirliği ile çalışması sonu-
cu ortadan kaldırılabileceği gözönüne alınarak, önceden daktilo, steno, diğer sivil memurlar kad-
rolarının hazırlanması, sıkıyönetim ilânı ile beraber bu kadrolara süratle atamalar yapılarak, işlere bir
an önce ve karma bir ekiple başlanabilmesi olanağını sağlayacak hükümler getirilmiştir.

Sıkıyönetim Komutanının emrine girmiş olan personele, kendi kanunlarında yazılı idarî ve inzabatî
cezaları verebilme olanağı sağlanmıştır.

Anayasa Mahkemesi 15 nci maddede yazılı suçlar ve bunların vasıflarına ilişkin inceleme yapma-
mış, bu itibarla burada yazılı suç maddelerine dokunmamış idi. Bununla beraber 15 nci maddenin
yeniden düzenlenmesi sırasında, Sıkıyönetim Komutanının artık yargı yerini saptama yetkisi kalmadı

ğından, sıkıyönetim askerî mahkemesine gelecek işlerin elemeye tabi tutulamayacağı gözetilerek, görev fonksiyonuna sıkıyönetim ilânına ilişkin saiklerle işlenmiş olması şartı konmuş ve bu şartın tahakkuku halinde, sıkıyönetim askerî mahkemelerinin görevli olması esası öngörülmüştür. Bu arada genel güvenlik ve kamu düzenine ilişkin sıkıyönetim faaliyetlerine taallük eden suçların da sıkıyönetim askerî mahkemelerinde bakılması olanağı sağlanmıştır.

Yüksek mahkemeler mensupları hakkındaki teminat hükümleri iptal kararı gerekçesi muvacehesinde yeniden düzenlenmiştir.

Sıkıyönetim Kanununun kabulünden sonra kanunlaşan sair kanunların hükümleri, yeniden düzenlenen bâzı maddelerde gerekli terminoloji değişikliklerine sebeb olmuştur.

Anayasa Mahkemesinin iptal kararına paralel olarak, sıkıyönetimin sona ermesiyle sıkıyönetim askerî mahkemeleri ve askerî savcılarının yetkilerinin sona ereceği hükmü kanuna konmuş, bitirilememiş dava ve soruşturma dosyalarının en yakın bölgedeki sıkıyönetim komutanlığı askerî mahkemesine, sıkıyönetimin bütün bölgelerde kalkması halinde; güvenlik mahkemeleri kuruluncaya kadar, bitirilememiş davaların, iş hacmi adliye mahkemeleri kadar kabartık olmayan askerî mahkemelerde sonuçlandırılması öngörülmüştür.

Son olarak, sıkıyönetim hizmetlerinin yürütülebilmesi peyderpey sağlanan ödeneklerle değil, bir belirli ödenek ile sağlanması için Başbakanlık bütçesine yeterli ödeneğin konması olanağı ihdas edilmiştir.

105 No. lu Geçici Komisyon raporu

Millet Meclisi

105 No.lu Geçici Komisyonu

Esas No. : 1/782

Karar No. : 3

5 . 4 . 1973

Yüksek Başkanlığa

«1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesine dair kanun tasarısı ve Cumhuriyet Senatosu Malatya Üyesi Hamdi Özber'in 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun 26 nci maddesine bir fıkra eklenmesine dair kanun teklifi», Millet Meclisi Genel Kurulunun 3 . 4 . 1973 tarih ve 88 nci Birleşiminde görüşülmekte iken genel gerekçenin basılarak üyelere dağıtılmadığı ileri sürülmüş ve İçtüzüğün 66 nci maddesi gerekçince noksanlığın ikmali için tasarı Komisyonumuzca geri alınmıştır.

4 . 4 . 1973 günü toplanan Komisyonumuz, Başbakanlığın 4 . 4 . 1973 tarih, 71-1584/3322 sayılı yazısına ekli olarak gönderilen adı geçen kanun tasarısına ait genel gerekçenin ve Anayasa Komisyonunca verilen mütalâanın ışığı altında maddeleri tekrar incelemiş, buna göre evvelce tanzim olunan ve Genel Kurula sunulan metinde herhangi bir değişikliğin yapılmasına lüzum ve mahal görülmemiştir. Ancak, Anayasa Komisyonunca tanzim olunan ve evvelce sıra sayısı 856'ya 1 nci ek olarak basılıp dağıtılan mütalâada serd olunan 1402 sayılı Sıkıyönetim kanun tasarısının 3 nci maddesinin (b) fıkrasında, aynı kanunun 5 nci maddesinin son cümlesinde ve 15 nci maddesinin birinci fıkrasında yapılması öngörülen değişiklikler Komisyonumuzca uygun görülerek madde metinlerinin bu şekilde müzakereye konulmasına karar verilmiştir.

Gereği yapılmak üzere işbu rapor Yüksek Başkanlığa saygıyla sunulur.

105 No.lu Geçici

Komisyon Başkanı

Eskişehir

İ. Anı

Kahraman Maraş

Z. Kürşad

Sözcü

Ordu

K. Şensoy

Malatya

A. Karaaslan

Ordu

Muhalifim

C. Ekinci

Giresun

H. İpek

Niğde

N. Çerezci

